

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

БАКАЛАВР
(освітній ступінь)

Кафедра ФІЛОСОФІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан будівельно-
технологічного факультету
 / Володимир

ГОЦ/ « 30 » червня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Історія філософії та філософської думки
(назва освітньої компоненти)

шифр	назва спеціальності, освітньої програми
075	«Маркетинг» ОП «Маркетинг»

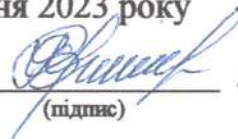
Розробники:

Іван ЧОРНОМОРДЕНКО, д.філ.наук, професор
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання)

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Філософії
протокол № 16 від «29» червня 2023 року

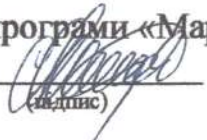
Завідувач кафедри

(підпис)

/Іван ЧОРНОМОРДЕНКО/

Схвалено гарантом освітньої програми «Маркетинг»

Гарант ОП

(підпис)

/Світлана МАРЧЕНКО/

Розглянуто на засіданні науково-методичної комісії 075 «Маркетинг»

протокол № 14 від « 27 » червня 2023 року

шифр	Назва спеціальності, освітньої програми	Форма навчання: денна											Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження заступником декана факультету
		Кредитів на сем.	Обсяг годин						Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	аудиторних			Сам. роб.	КП	КР	РГР	Конт. роб				
				Разом	Л	Лр						Пз			
075	“Маркетинг”	3	90	30	20		10	60				1	Екз.	3	

шифр	Назва спеціальності, освітньої програми	Форма навчання: заочна (вечірня)											Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження заступником декана факультету
		Кредитів на сем.	Обсяг годин						Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	аудиторних			Сам. роб.	КП	КР	РГР	Конт. роб				
				Разом	Л	Лр						Пз			
075	“Маркетинг”	3	90	14	6		8	76				1	Екз.	3	

Мета та завдання освітньої компоненти

Мета дисципліни: метою вивчення курсу «Історія філософії та філософської думки» як складової освітньо-професійної програми «Маркетинг» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 075 «Маркетинг», є оволодіння студентами загальнонауковими (філософськими) компетентностями системного наукового світогляду, наукової методології і професійної етики, осмисленням гуманістичної ролі вченого в національному і глобалізованому світі, створення ними інтелектуального капіталу, необхідного для розвитку українського суспільства.

Вивчення курсу «Історія філософії та філософської думки» дає можливість узагальнювати та формулювати найбільш загальні закони розвитку об'єктивної реальності, визначатися зі змістом та ролями суб'єктивних чинників у творчому науковому і соціокультурному процесах. Сучасна філософія є узагальненою думкою людства, що ґрунтується на теоретичних надбаннях, здобутих у лоні кожної національної філософії. Основою сучасної філософії є загальнолюдські пріоритети і цінності. Філософії як сфері духовної свободи притаманне розмаїття підходів, методологій, теоретичних побудов.

Філософія слугує й потужним методологічним джерелом. Тут, з одного боку, філософія є теоретичним обґрунтуванням змісту та характеру функціонування методу, а з іншого філософія є ґрунтовним осмисленням феномену науки, рефлексією засад наукового дослідження та застосування знання для створення програм соціального розвитку суспільства.

І, найголовніше, філософія постає як духовність. Суть філософії як духовності полягає в створенні і досягненні нею соціальних ідеалів, парадигм особистісного і суспільного прогресу, засад формування креативності в людині.

Робоча програма містить витяг з робочого навчального плану, мету вивчення, компетентності, які має опанувати здобувач, програмні результати навчання, дані щодо викладачів, зміст курсу, тематику практичних занять, вимоги до виконання індивідуального завдання, шкалу оцінювання знань, вмінь та навичок здобувача, роз'яснення усіх аспектів організації освітнього процесу щодо засвоєння освітньої компоненти, список навчально-методичного забезпечення, джерел та літератури для підготовки до практичних занять та виконання індивідуальних завдань. Електронне навчально-методичне забезпечення дисципліни розміщено на Освітньому сайті КНУБА (<http://org2.knuba.edu.ua>). Також програма містить основні положення щодо політики академічної доброчесності та політики відвідування аудиторних занять.

Компетенції та програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Зміст
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері маркетингової діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування відповідних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	

ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини громадянина в Україні.
ЗК2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК12	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК13	Здатність працювати в міжнародному контексті.
ЗК14	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
Фахові компетентності	
ФК2	Здатність критично аналізувати й узагальнювати положення предметної області сучасного маркетингу.
ФК8	Здатність розробляти маркетингове забезпечення розвитку бізнесу в умовах невизначеності.
ФК11	Здатність аналізувати поведінку ринкових суб'єктів та визначати особливості функціонування ринків.
ФК13	Здатність планування і провадження ефективної маркетингової діяльності ринкового суб'єкта в кросфункціональному розрізі.
ФК14	Здатність пропонувати вдосконалення щодо функцій маркетингової діяльності.
Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти	
Код	Програмні результати
ПР 5	Виявляти й аналізувати ключові характеристики маркетингових систем різного рівня, а також особливості поведінки їх суб'єктів.
ПР15	Діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних принципів маркетингу, поваги до культурного різноманіття та цінностей громадянського суспільства з дотриманням прав і свобод особистості.

Програма дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія філософської думки стародавнього світу.

Тема 1. Вступ до філософії.

Тема 2. Філософія стародавньої Індії та Китаю.

Тема 3. Антична філософія.

Тема 4. Середньовічна філософія.

Практичне заняття 1. Вступ до філософії. Антична філософія.

Змістовий модуль 2. Філософія Нового часу.

Тема 5. Філософія епохи Відродження.

Тема 6. Філософія Нового часу і доби Просвітництва. Німецька класична філософія.

Змістовий модуль 3. Сучасна філософія.

Тема 7. Сучасна світова філософія («Філософія життя», позитивізм, прагматизм, екзистенціальна філософія. Феноменологія.).

Тема 8. Історія філософської думки в Україні.

Практичне заняття 2. Сучасна світова філософія («Філософія життя»,

позитивізм, прагматизм, екзистенціальна філософія).

Практичне заняття 3. Історія філософської думки в Україні.

Змістовий модуль 4. Проблеми науки, людини, суспільства, цивілізації і культури.

Тема 9. Філософська антропологія і проблеми людини в сучасному суспільстві. Цінності в житті людини та суспільства.

Тема 10. Соціальна філософія та філософія історії. Проблема взаємодії суспільства і природи. Глобальні проблеми сучасності.

Практичне заняття 4. Філософська антропологія і проблеми людини в сучасному суспільстві. Філософська теорія цінностей (Аксіологія).

Практичне заняття 5. Культура і цивілізація. Глобальні проблеми сучасності. Футурологія.

Індивідуальне завдання

1. Виконання індивідуального завдання у вигляді написання реферату або есе. Реферат - обсягом 11-15 с. формат А4 з планом на початку роботи і списком використаних джерел наприкінці. Кількість рефератів – 1. Есе - це форма творчої, самостійної роботи студента. Обсяг 2-5стор. не враховуючи титульної сторінки, шрифт-14, інтервал-1,5. В роботі надається особиста позиція автора з проблеми та висновки.

Структура роботи:

- титульний аркуш,
- вступ,
- основна частина,
- список літератури (не менше трьох джерел і оформлений у відповідності до сучасних вимог)

2. Підготовка наукових повідомлень щодо заданих тем практичних занять, та виступи на практичних заняттях.
3. Підготовка до іспиту.

Тематика індивідуальних завдань

1. Етика ділових відносин: філософські погляди на етику у бізнесі та корпоративному середовищі.
2. Інформаційні та інноваційні технології в економіці і управлінні.
3. Штучний інтелект і суспільство: можливості та загрози.
4. Інформаційні та інноваційні технології в житті суспільства.
5. Істинно освічена людина ніколи не воює (Лао-Цзи).
6. Яке б не було наше сьогодні, світ - це наше завтра.
7. Свідоме і несвідоме. Розуміння несвідомого в концепціях Фрейда та Юнга.
8. Індивід і соціум.
9. Проблеми свободи.
10. Уявлення про цивілізацію. Типи цивілізацій.
11. Людина в мережевому світі.
12. «Цифровий» всесвіт – нові виміри буття.
13. Гра в житті людини.
14. Філософські роздуми про любов.
15. Простір та час в віртуальному світі.
16. Що потрібно зробити, щоб бути хорошим, може бути поганим ... , що має сенс, а що безглуздо (Дж. Хеллер).

17. Людина народжується вільною, а всюди вона у кайданах (Ж.-Ж. Руссо).
18. Проблема людини в працях Е. Фромма.
19. Аналіз історичного розвитку суспільства в контексті праці Тоффлера «Третя хвиля».
20. Екзистенціальна філософія (А. Камю «Міф про Сізіфа», «Бунтівна людина», Ортега-і-Гассет «Бунт мас»).
21. Глобальні проблеми, викликані протиріччям між природою і суспільством.
22. Що не вбиває мене, то робить мене сильнішим (Ф. Ніцше)
23. В одну і ту ж річку не можна увійти двічі (Геракліт)
24. Хто не карає зла, той сприяє його звершенню (Леонардо да Вінчі).
25. Без відчаю в житті немає і любові до життя (А. Камю)
26. Ніхто не жив у минулому, нікому не доведеться жити в майбутньому; сьогодення і є форма життя (А. Шопенгауер)
27. Любов - початок і кінець нашого існування. Без любові немає життя. Тому-то любов є те, перед чим схиляється мудра людина (Конфуцій)
28. Найвірніший засіб завоювати любов інших-подарувати їм свою любов (Ж.-Ж. Руссо)
29. Роль суспільства у формуванні та розвитку особистості.
30. Будьте уважні до своїх думок — вони початок вчинків (Лао-Цзи)
31. Без боротьби немає прогресу (Ф. Дуглас)
32. Люди не народжуються, а стають тими, хто вони є (К. Гельвецій)
33. Людина має свободу вибору, бо в іншому випадку поради, настанови, повчання, нагороди і покарання були б безглузді (Ф. Аквінський)
34. Якщо гроші не служать тобі, вони стануть панувати над тобою (Ф. Бекон)
35. Справжня рівність громадян полягає в тому, щоб всі вони однаково були підпорядковані законам (Ж. Даламбер)
36. Для громадянина політична свобода є душевний спокій, який заснований на переконанні у своїй безпеці (Ш. Монтеск'є)
37. Лише сильна держава забезпечує свободу своїм громадянам (Ж.-Ж. Руссо)
38. Що таке свобода і як нею розпорядитися.
39. У переможця багато друзів, і лише у переможеного вони справжні (Н. Макіавеллі).
40. "Друг вірний — захист міцний" (Г. С. Сковорода)
41. Розвиток людства та виникнення глобальних проблем.
42. Добро і зло: філософські трактування моралі та етики.
43. Роль та значення мистецтва у філософії.
44. Поняття щастя: різні філософські погляди на сенс життя та знаходження щастя
45. Філософія політики: різні теорії та ідеології політичної філософії.

Е.

Методи контролю та оцінювання знань

Загальне оцінювання здійснюється через вимірювання результатів навчання у формі проміжного (модульного) та підсумкового контролю (екзамен, захист індивідуальної роботи тощо) відповідно до вимог зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть перевірятись на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій Здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Здобувач, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості уміння поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються Здобувачу за відповіді

на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Індивідуальне завдання підлягає захисту Здобувачом на заняттях, які призначаються додатково.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, Здобувачи можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна також помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді дидактичного проекту, у формі презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цій робочій програмі, а в електронному вигляді вона розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь Здобувача у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до початку залікової сесії. Викладач має право вимагати від Здобувача доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення залікової сесії з урахуванням підсумків поточного та модульного контролю. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Розподіл балів для дисципліни з формою контролю екзамен

Поточне оцінювання				Інд. робота	Екзамен	Сума балів
Змістові модулі						
1	2	3	4			
10	10	10	20	10	40	100

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	30	відмінне виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	25	відмінне виконання з незначною кількістю помилок

		виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
добре	22	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, посилання та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	20	виконання з певною кількістю помилок (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	18	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
<u>0-34</u>	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Умови допуску до підсумкового контролю

Здобувачу, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова залікова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Здобувач, який не виконав вимог робочої програми по змістових модулях, не допускається до складання підсумкового контролю. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Здобувач має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Здобувачам до початку вивчення дисципліни.

Методичне забезпечення дисципліни

Підручники:

1. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.

2. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябіної, Л. І. Юрченко. – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021. – 286 с.
  3. Філософія. Підручник / за ред. Сімоненко С., Сулим О.Шмиголь М. та інші. – К.: Центр навч. літератури, 2019. – 512 с.
  4. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана Філософія: Підручник. – Львів: Місіонер, 2020. – 784 с.
- Навчальні посібники:**
1. Філософія, логіка, філософія освіти. / за ред. Мозгового Л., Додонова Р. – К.: Центр навч. літератури, 2020. – 456 с.
  2. Предборська І.М., Ганаба С.О. Філософія історії : навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2021. 231 с.
  3. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник / О. Б. Петінова. – Одеса, 2019. – 304 с.
- Конспекти лекцій:**
1. Конспект лекцій з курсу «Філософія» (частина перша «Історія філософії») для студентів II курсу / Укл. О. М. Заєць. – Дніпропетровськ: ДВНЗ УДХТУ, 2012. – 94с.
  2. Петрушенко В.Л. Філософія : Курс лекцій : Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I-IV рівнів акредитації. – Львів : «Новий світ», 2011. – 504 с.
- Додаткова література**
1. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства [Електронний ресурс] / Деніел Белл. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://molotoff.info/advises/29-2009-09-16-18-59-51/5897-d-bell-prihid-postindustrialnogo-suspilstva.html>
  2. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. 1-2. / Том 1: Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. — К.: Юніверс, 2000. — 464 с. // Том 2: Герменевтика II: доповнення. — К.: Юніверс, 2000. — 478 с.
  3. Декарт. Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямувати свій розум і відшукати істину в науках (Пер. з фр. В. Адрушка і С. Гатальської). — Київ: «Тандем», 2001. — 101 с.
  4. Зарубіжна філософія ХХ століття. Под ред. Г.И. Вольнки. - К.: Довіра, 1993.— 239 с.
  5. Кант І. Критика чистого розуму / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. — К.: Юніверс, 2000. — 504 с.
  6. Лакуша Н.М. Світ екобезпеки людини: глобалізаційні виклики. Монографія/ Н.М. Лакуша. – К.: Логос, 2016. – 264 с.
  7. Платон. Держава. - К.: Основи, 2000. - 355 с.
  8. Рижко В.А. Неоконцептологія : Монографія / В. А. Рижко. - К.: Логос, 2016. - 604 с.
  9. Сковорода Г. Наркіс. Розмова про те: пізнай себе // Твори: У 2 т. / Пер. М. Кашуби, В. Шевчука. - К., 1994. - Т. 1. - С. 150–195.
  10. Татаркевич В. Історія філософії: Т.2: Філософія Нового часу до 1830 року [пер з пол. О. Гірний]. – Львів: Свічадо, 1999. – 352 с.
  11. Татаркевич В. Історія філософії: Т.3: Філософія ХІХ століття і новітня / Пер. з пол. – Львів: Свічадо, 1999. - 568 с.
  12. Франко І. Наука і її взаємини з працюючими класами // І. Франко; Зібрання творів: у 50-ти т. – Т. 45. Філософські праці. – К.: Наук. думка, 1986. – С. 24–40.
  13. Чорноморденко І.В. Проблема існування знання за межами науки: Монографія. - К.: КНУБА, 2005. – 306 с.
  14. Чорноморденко І.В. Позанаукові знання і культуротворчий процес: Монографія. - К.: КНУБА, 2010. – 360 с.
  15. Шваб К. Четверта промислова революція: як до неї готуватися [Електронний ресурс] / Кл аус Шваб. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://nubip.edu.ua/node/23076>.
  16. Філософія науки, техніки, архітектури в гуманістичному вимірі: монографія. – К.: 7БЦ, 2021. – 198 с.
  17. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. – К.: Майстерня Білецьких, 2007. – 256с.
- Інформаційні ресурси:** 1. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.

Вернадського [https:// www.nbuv.gov.ua](https://www.nbuv.gov.ua)

2. Електронна бібліотека матеріалів з філософії Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди
<https://www.filosof.com.ua/links.htm>

3. <http://library.knuba.edu.ua/>

4. Освітній сайт КНУБА. org2.knuba.edu.ua